

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Sanderi Angli Doct. Theol. De Origine Ac
Progressu Schismatis Anglicani Libri Tres ...**

Sander, Nicholas

Coloniæ Agrippinæ, 1610

Catholici in Anglia Hæreticorum Synagogas adire, & Reginam pro Ecclesiæ
suæ capite agnoscere nolunt. Eius rei causæ. Cap. XV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64680)

Spiritualem aliquam in Anglia auctoritatē sibi arrogare posse. Sciunt non licere sibi hæreticorum synagogas adire, & eorum conciones non audire: Sciunt se filios & domesticos suos ad Caluiniana templa mittere non debere, ne, quos Christo genuerūt, eos Diabolo immolent atque sacrificent. Venerant illi sancta Ecclesiæ Sacramenta, honorant Sacerdotes, ac omnia alia sacra obseruant. Imò etsi Regina morte sanciat, ne quis agnū Dei, cruces, medalia, & rosaria benedicta circumferat: ea tamen Catholicorum pietas est, potius vt vitam, quā deuotionis suæ fructum perdere velint. Denique vt vno verbo omnia complectar, petet horribilem isthanc persecutionem, Catholicos magna ex parte correxisse: tribulationisque illum ignē, præteritorum peccatorum scoriam sustulisse, ac illos in Dei amore feruentiores splendidioresque effecisse.

*Catholici in Anglia Hæreticorum Synagogas adire, & Regnam pro Ecclesiæ suæ capite agnoscere nolunt
Eius rei causæ.*

CAPVT XV.

DVo ferè esse, quæ hæretici Catholicis in Anglia opponere ac obijcere consueuerunt, ex ijs quæ hæcenus à nobis allatas exemplis, facilè omninò intelligitur. Primum est, quòd Anglicanas Synagogas non frequentare, & hæreticorum concionibus non interesse: Secundum, quòd Regnam Angliæ, in
spiri-

spiritualibus caput, non fateri velint. Vnde operæ precium facturi videmur, si in hoc Capitulo causas præcisas & obligatoreis commemoremus, propter quas meritò & benè Catholici facere isthæc videantur. Ac primo quidem præsupponendum fuerit cum D. Hieronymo, tantam nonnullarum hæreseon esse impietatem, nullus ut homo ita impius & sceleratus sit, quem non hæreticus impietate superet & anteuertat. Hinc sanctus Ioannes Euangelista & multi alij, hæreticos Antichristos appellant. Hinc Sanctus Irenæus, contra Valentinum hæreticum scribens, dicit Apostolos nunquam cum hæreticis rem habere, aut sermonem instituere voluisse. Hinc Sanctus Athanasius in vita Sancti Anthonij Abbatis refert, eum hæreticos tanto odio fuisse persecutum, passim ut author Catholicus esset, nullo ut cum hæretico cõuersarentur. Hinc Sanctus Cyprianus, in quadã epistola nos monet, ut neque cum ijs cõmunicemus, neque comedamus, neque verba cõmutemus; imò ut tam procul ab ijs nos abseintemus, quàm longè illi ab Ecclesia discedunt. Hinc Sanctus Leo Papa inquit: Fugite colloquia, & sermones hæreticorum, tanquã venena viperarum; nec cum ijs viuere præsumite, qui Christianorù nomine abusi, bellum contra Christi fidem gerunt. Hinc Theodoretus in sua historia refert, in Ecclesia Samosatena, quæ Catholica erat, hominem planè nullum inueniri potuisse, qui Hæretico Episcopo concionanti, auscultare vellet

Lib. 7 in l. saiam. 1. 100
2. 5. 4. Cyp. li. 4. epist. 7.
Hilarius contra. Au. rel.
August. li. 2. contra aduers. leg. & Prophet. ca. 2. lib. 3. ca. 3. epist. 20.

De passione Domini.

Lib. 4. c. 14.

vellet, nec cum eo balneum ingredi, neque etiam eum in id subsequi, nisi antè aqua, in qua lauisset, foret effusa. Hinc Lucifer, Episcopus in Sardinia pro fide Catholica exul, ad Constantium Imperatorem, à quo relegatus erat, librum scripsit, in quo multis Hagiographorum autoritatibus astruit, non potuisse Catholicos absque religione, vel salua conscientia cum hæreticis cõmunicare. Quãuis autem Catholici hac cautela in omnibus vti debeant, ea tamen præsertim in religionis negotijs, & Sanctissimæ nostræ fidei confessione necessaria fuerit: quæ sicut purissima est, ita nulla simulatione regi, vel Hypocriseos macula debet aspergi. Hoc fundamento ita præsupposito, intelligimus Sathanz in Anglia ministros, aliud non quærere, quam vt Catholicos cogant in religionis materia, obedientiæ quam Reginæ debent, rationem habere. Tùm vt ijdem in huius obedientiæ signum Synagogas suas adeant, Diabolicam quæ suam doctrinam audeant: quod omninò Catholicorum nemo bona conscientia facere potest: Indicaret namq; isthoc modo ea, quæ hæretici faciunt, sibi nõ omninò displicere. Sanctus Eusebius Vercellensis Episcopus pro fide Catholica, à Constantio Imperatore Arianò, pro fide Catholica relegatus, ad Episcopum missus fuit, qui ipsius Arii aliquando socius, Patrophilus dicebatur. Hic cum Sanctum virum in obscurum & horribilem carcerem coniectum, aliquot dierum fame afflixisset: cibum se ei porrecturum non dicebat,

Nota.

nisi illum ex sua domo, & ex domesticorum manibus accepisset; addebatque id si faceret, confestim se publicaturū, Eusebium secum communicasse, suamque fidem amplexatum esse. Sin verò cibum respuisset perhibiturum se, eum inedia ex desperatione vitam sibi violenter ademisse. Cū ecce Sanctus ille vir mori potius, quàm quæ hæreticus Episcopus ex sua sibi domo misisset, comedere constituit; Non quòd mortem sibi consciscere vellet, sed quòd fatius putabat mori, quàm hæretico occasionem aliquam dare publicè iactandi, se illius fidem esse amplexatum, præter quod ille aliud non desiderabat. Vnde literas ad eum dedit, in quibus causas, propter quas ex sua manu cibum sumere nollet, exponit, iuxtaque indicat, si inedia periret, non alium quàm Episcopum sui homicidam futurum. Vicit Sanctus vir sententia isthac sua, ita, vt nec fame conficeretur, nec cum hæretico communicaret; Deus autem in illo & per illum glorificaretur. Vide mi Christiane lector, vtrum hæc quæ à nobis hæctenus allata sunt, non Anglicanos nostros Catholicos concernāt, qui hæreticorum templa frequentare, & eorum concionibus interesse coguntur; Quod tamē ipsum ferendum aliquo saltem modo posset videri, nisi Regina etiam sibi iuramentum præstari, & pro Anglicanæ Ecclesiæ capite se vellet haberi; In quo quidem vno infinita, prodigiosa, & horribilia monstra continentur. Vt enim hoc loco taceam, mulierem natura ipsa capacem non esse viri vt caput, ac multò minus integri

*Commen-
dationis o-
pus.*

*Cultus &
religio erga
Deum.*

regni & Ecclesie constituentur: Vtrum homines non intelligunt, se potestatis isthoc nomine ei concedere, vt quæ ipsa non habet, ea alijs conferat & impertiatur. Nam quomodo illa Episcopis, quomodo Sacerdotibus potestatem concionandi, animas regendi, & Sacramenta administrandi potest concedere cum nec ipsi secundum D. Pauli præceptum in Ecclesia concionari, vel loqui liceat, Quid quod etiam ea præscribere & cõstituere potest, quid prædicatores concionari, quibus cæremonijs Sacramenta administrare, quomodo Deum reuereri, ac illi seruire debeat? Quid quod eosdem castigare, & beneficijs suis priuare illi licet, nisi statuta & leges Ecclesiasticas à se perlatas, obseruent? Quid est hoc aliud, quàm quidã Oceanus ineptiarum quàm pelagus sacrilegiorum, quàm abyssus quædam errorum.

Primum enim Pontifici Romano, qui Ecclesie caput, & Christi in terris Vicarius est, potestatem derogant & adimunt, vt per Angliam in rebus spiritualibus imperare nihil possit: dum videlicet illum Pastorem vniuersalem à Seruatore nostro constitutum, agnoscere nolunt; Satis super quæ hoc ipso indicantes, se Dominico gregi annumerari nõ debere. Atque ex hoc deinde sequitur, eos in vno corpore mystico, quod est Ecclesia duo Capita, vnum Romæ, aliud in Anglia constitutere; imò tot capita fabricari, quot regna & imperia Christianus orbis complectitur. Qua enim Regina ratione sibi spirituale imperium in suo, hæc eadem quilibet Rex in sibi sub-

bi subiecto Regno id arrogare potest & vendicare. Quod si ita esset, iam tot Ecclesia capita haberet, quòd orbis regna; sicque monstrorum omnium monstruosissimum efficeretur. Ut nihil hic de communione sanctæ Ecclesiæ dicam, quam in symbolo Apostolico profitemur, & quam multiplicari, nodumq; illum & vinculū solui oporteret, quo omnes totius orbis Christiani, per tam diuersos mundi angulos diffusi, & moribus ac legibus differentes, constringimur, vnumque mysticū corpus cōficimus, cuius caput Iesus Christus est, & eius loco, illius Vicarius. Si ideo hinc etiam portentosa illa authoritate, portā ad quoslibet errores & hæreses patefieri, quas Rex aliquis sibi ipsi non constans, excogitare potest & propugnare. Quid quòd neq; generalia Concilia celebrarentur, si quilibet Rex in suo illa regno indicere posset, aut si celebrarentur, nemo eorum decretis & statutis parere vellet & obedire? Patuit hoc sanè in Consilio Tridentino, ad quod Regina, nullos cū Legatos Prælato sue misisset: postea eiusdem etiam decreta recipere non voluit. Quo quidem illa omnes Episcopos, Archiepiscopos & Patriarchas non Anglicanos, vel si Anglicani sunt, non à suprema sua potestate consecratos excludit: adimens isthac modo omnem authoritatem quibuscunque Iurisdictionem, & potestatem decidendi, & contro- uersias ac errores, quibus Anglia abundat, iudicandi. Confundunt ad extremum & peruertūt ordinem rerum humanarū & diuinarū, præferētes corpus animæ, imperiū civile

e 4 spiri-

spirituali, regnum terrenum coelesti, potestatem inferiorem superiori, & oues denique pastori. Facientes ex capite pedes & ex pedibus caput: Concedentes subdito libertatem Iudicem suum iudicandi; eximentesque Reginam omni censuræ & disciplinæ Ecclesiasticæ: à qua quidam nemo, verus & legitimus Christi filius vnquam excipere ausus fuit. Cuius adeo prodigiosi, & horribiles in falso illo titulo, errores contineantur, quid amabo causæ est, quod homines ratione præditi legibus, poenis, mortibus, & supplicijs adeo infamem & diabolicam Tyrannidem sustentare non verentur? Imò quid causæ est, quod Catholici titulum illum agnoscere nolentes, vita priuantur, in partes secantur, tormētis affliguntur, & acerbissimis supplicijs excruciantur.

*In epist. ad
solitariam
vitam agen-
tes.*

S. Athanasius magnus, vir assuetus huiusmodi procellis, in hunc modum de Constantio Imperatore scribit. *Quid hic, quod Antichristi non sit, omisit? aut quid ille, ubi venerit, plus committere poterit? aut quam ille in aduentu suo non repererit sibi expeditam viam ad dolos ab isto preparatam? siquid em iam denudò in locum Ecclesiasticæ cognitionis suum Palatium tribunal causarum constituit, seque eorum litium summum principem & auctorem fecit. Et iterum: Quis videns eum in decernendo Principem, se facere Episcopum, & presidere iudicijs Ecclesiasticis, non meritò dicat, illum eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ à Daniele prædicta est? Et iterum: Quando à condito suo auditum est? Quando iudicium Ecclesiasticum*

Et oritatem

toritatem suam ab Imperatore accepit? aut quando unquam hoc pro iudicio agnitum est? Plurima antehac Synodi fuere, multa iudicia Ecclesia habita sunt, sed neque Patres istiusmodi Principi persuadere conati sunt, nec Princeps se in rebus Ecclesiasticis curiosum prae-
buit. Et Hosius Cordubens. Episcop. vir celeberrimus ad eundem Imperatorem scripsit, teste Athanas. loco citato. Ne te misceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere praecipe, sed potius, ea à nobis discere. Tibi Deus imperium commisit, nobis, quae sunt Ecclesiae, concredidit:

Eodem quoque tempore, & eundem Imperatorem sic affatus est Leontius Trypolis Lydiae Episcopus. Miror qui fiat, ut cum alijs curandis destinearis, alia tractes; Quum enim rei militari & civilibus negotijs praesides, tamè Episcopus ea praescribis quae ad solos pertinet Episcopos. Verecundia igitur (ait Suidas) tactus Imperator, eiusdem edictis in posterum abstinuisse fertur. Ambrosius itidè sic alloquitur Valentinianum iuniorè Imperatorè. Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea quae diuina sunt, imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere, sed si vis diu imperare, esto Deo subditus, scriptum est: Quae Dei, Deo, quae Caesaris, Caesari, ad Imperatorem Palatia pertinent, ad sacerdotem Ecclesiae; Publicorum tibi manium ius commissum est, non sacrorum.

Transeo hic D. Hilarij, D. Gregorij Nazianzeni, D. Chrysostomi, & aliorum Sanctissimorum, Sapientissimorumque Doctorum dicta & auctoritates, quibus illi abominabilem illam Reginae Elizabethae potesta-

Suidas in
verbo Leōt.
epist. 33.

rem impugnant atque euertunt. Certe nisi hæc ineptia adeò detestanda foret, nunquam mihi credite, ipse Calvinus (cuius Euangelium tanta cum impietate Angli amplectantur, vt pro eius defensione, Innocentissimorum Dei seruatorum sanguinem profunderi non vereantur) Blasphemos illos existimasset, qui Regi Henrico 8. Elizabethæ Patri (viro non mulieri) titulum capitis Ecclesiastici, attribuebant. Adeò quidem, vt Infernale illud monstrum, & viua Sathanæ effigies Calvinus, eiusmodi abominationem pati nõ potuisse videatur. Iam ipsi etiam Lutherani hæretici factum hoc reprehendunt & abominantur, vt Angliæ primores taceam, qui, cū in primo Parlamento de Regina pro Ecclesiæ capite admittenda consultarentur, videntes rem absurdam esse, iuramentum præstare noluerunt, tametsi ad id Episcopos, Prælatos, & alias Ecclesiasticas personas obligarent; quæ admodum à nobis in tertio libro parte prima huius historiæ dictum est.

Quæ cum ita sint, omnesque Anglicani Catholicici, mille potius vitas profunderi, quam animas suas oppignorare, remque adeò fœdam, adeò monstruosam, sanctæ nostræ fidei contrariam, ab omnibus sanctis impugnata, Ecclesiastici vnioni aduersantem, & à nemine non rationis prædito hactenus iugulari, admittere & approbare debeant: hinc Regiæ ministri tanta cum immanitate & barbarie sicut diximus, Catholicos persequuntur nullam reuera aliam ob causam, quam quia salutis suæ nolunt obliuisci, Nõ contenti au-

tem

tem iidem leges & edicta, superioribus annis contra illa publicasse, indies multò adhuc truculentiora acerbioraque promulgât. Ea his ego, quod mihi crudelissimum esse videtur, quodque illi Anno 1591. ediderunt, loco huic annectam.

Edictum Regine Angliæ Calvinianam hæresim oppugnantis, aduersus omnes Catholicos sui regni, quod in alios quoque Christiana Reipubl. Principes indignissimas contumelias continet; Promulgatum Londini 29. Nouemb. Anni 1591.

PER REGINAM.

CAPVT XVI.

DEclaratio magnarum turbationum, quæ contra Rempubl. intentantur, per multitudinem Seminaristarû, ac Iesuitarum, qui clam immissi, & per regnum dispersi sunt, ut insignes proditiones operentur sub ementito nomine religionis, cum prouisione valde necessaria de remedio ad malum hoc euertendum, edicto Maiestatis suæ publicata.

Quoniam non defuerunt probabiles quadam cause, quibus persuadere nobis potuissemus, nunc tandem post triginta ferè & trium annorû gubernationem nostram, quibus Deus Omnipotens perpetuò nos conseruauit in pacifica regni nostri possessione inimicorum nostrorum violentam ac ferocem malitiam, (præcipuè verò Regis Hispaniæ) qua tot annis iam conatus est sine vlla iusta causa Rempubl. nostram turbare, languidiorem tandem & infirmiore
futu-